

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА;
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

УДК 658.62:[343.148+347.948](477) DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.3.17>

Марія Володимирівна Гарбуз,

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, відділ товарознавчих та гемологічних досліджень (старший судовий експерт);

 <https://orcid.org/0009-0001-8062-204X>,
e-mail: etekh@ukr.net;

Ліонелла Юрївна Улибіна,

Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, відділ товарознавчих та гемологічних досліджень (старший судовий експерт);

 <https://orcid.org/0009-0001-8489-3648>,
e-mail: etekh@ukr.net

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ МЕБЛЕВИХ ВИРОБІВ**

Визначено методичні аспекти проведення судової товарознавчої експертизи меблевих виробів, теоретичні і практичні проблеми товарознавчого дослідження меблевих виробів, виявлено товарознавчі особливості меблів та їхніх дефектів, запропоновано систематизацію інформаційних даних щодо особливостей проведення судової товарознавчої експертизи меблевих виробів стосовно характерних дефектів товарів. Представлено етапи проведення судової товарознавчої експертизи меблів. Наведено рекомендації щодо оцінки якості меблів для учасників зовнішньоекономічної діяльності, експертних організацій і споживачів.

Ключові слова: товарознавча експертиза, меблеві вироби, експорт, імпорт, якість, дефект, споживач, технічний регламент.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Номенклатура меблевих товарів налічує десятки видів за функціональним призначенням, експлуатаційним призначенням, технологією виготовлення, матеріалами. Видів меблів налічується понад 150.

Асортимент продукції, що виробляють вітчизняні меблеві підприємства, а також що надходить з-за кордону, включає кілька тисяч найменувань. Поряд із великими фабриками, що мають вагому репутацію на споживчому ринку, щороку відкриваються індивідуальні підприємства, мініцеخي, які займаються деревообробкою та виготовленням недорогих корпусних меблів. У виробничому процесі застосовують як цінні, високоякісні породи та сорти деревини, цілісні частини стовбура – так званий масив, так і різні деревинно-стружкові плити (далі – ДСП) та деревно-волокнисті плити (далі – ДВП), які дають змогу створювати доступні і недорогі для широкого споживача вироби. Нормативно-технічною документацією, відповідно до якої проводиться сертифікація, зазвичай є технічні умови. Така різноманітність призводить до суттєвих відмінностей якості готового виробу за такими параметрами, як безпечність, екологічність, довговічність, міцність конструктивних елементів, естетичність. З урахуванням зазначеного вище питання товарознавчої експертизи за заявками учасників зовнішньоекономічної діяльності та фізичних осіб є актуальними й активно обговорюваними в експертному середовищі [1].

Стан дослідження проблеми

Окремі питання судової товарознавчої експертизи меблевих виробів досліджувалися в роботах В. В. Архіпова, А. А. Дубініна, І. Ф. Овчиннікова, А. Ф. Шепелєва, В. А. Галаджян [1; 2]. Деякі положення експертизи меблів досліджували у своїх роботах О. О. Желавська, І. М. Байдакова, Л. М. Губа, Г. М. Кожушко, О. І. Передрій, С. В. Ягелюк та ін. [3]. Однак немає відомостей щодо повного спектра судово-товарознавчої експертизи, об'єктом якої є меблеві вироби. Відсутність єдиного визначеного регламенту проведення судово-товарознавчої експертизи меблів створює перешкоди для проведення подібних досліджень.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає у визначенні методичних аспектів проведення судової товарознавчої експертизи меблевих виробів. *Завданнями* дослідження є окреслення теоретичних і практичних проблем товарознавчого дослідження меблевих виробів, виявлення товарознавчих особливостей меблів, їх дефектів під час виконання судової товарознавчої експертизи.

Наукова новизна дослідження

Запропоновано систематизацію інформаційних даних щодо особливостей проведення судової товарознавчої експертизи меблевих виробів стосовно характерних дефектів товарів. Представлено етапи проведення судової товарознавчої експертизи меблів. Наведено

рекомендації щодо оцінки якості меблів для учасників зовнішньоекономічної діяльності, експертних організацій і споживачів.

Виклад основного матеріалу

Особлива увага в процесі судової товарознавчої експертизи приділяється ідентифікаційним і діагностичним завданням. Перед судовим експертом постають такі діагностичні питання:

1) чи є недоліки в меблевому виробі; якщо недоліки є, то в чому причина їх виникнення: виробнича чи експлуатаційна;

2) яка вартість усунення недоліку;

3) яка ринкова вартість меблевих товарів.

Отже, перелічені питання пов'язані насамперед з експертизою якості виробу та виявленням дефектів.

Основними ідентифікаційними завданнями товарознавчої експертизи є визначення: до якого виду, найменування, асортиментної групи належить товар; які матеріали, комплектування застосовувалися під час його виготовлення; за якою технологією було вироблено меблевий товар; чи відповідають конструктивні параметри та споживчі властивості досліджуваного товару заявленим у нормативно-технічній документації.

До характерних дефектів меблевих виробів належать такі.

1. Дефекти виробничого характеру:

1) основні недоліки деревини та деревних матеріалів:

– сучок випадаючий і незрослий;

– тріщина;

– нахил волокон;

– кишенька (порожнина всередині річних шарів, заповнена смолою);

– пошкодження, викривлення деталей та щитів;

2) дефекти облицювального матеріалу м'яких елементів (шкіра, шкірозамінник, велюр, тканина):

– просвіти, вузли, плями;

– осипання барвника;

– зміна кольору;

3) дефекти комплектування (скла, дзеркала, декор):

– подряпини на поверхні скла;

– відшарування амальгами, відокремлення його від поверхні дзеркала;

– матовість (недостатня прозорість дзеркала);

– хвилястість (полосність) (поверхневі нерівності у вигляді опуклих та увігнутих смуг, що спотворюють зображення предметів);

– бульбашки прозорі та непрозорі всередині або на поверхні скла;

– мутні, чорні та райдужні плями;

– відхилення розмірів скла, дзеркал, декору;

4) дефекти фурнітури:

- відшарування захисно-декоративного покриття;
- деформація деталей стяжок, сполучних гнізд, отворів;
- порушення різьбової частини кріпильної фурнітури;
- поломка петель, ключів, опор, ексцентриків;

5) дефекти виробів із деревини та деревних матеріалів, що утворилися через порушення технології виробництва:

- розбіжність смуг облицювання;
 - нахлістування облицювання на поверхні виробу;
 - перекіс малюнка;
 - тріщини та вм'ятини облицювання під лаковою плівкою;
 - пошкодження деталей;
 - плями клею, що виступили на поверхню облицювання;
 - відшарування облицювання, зокрема фасадів;
 - помітна реставрація деталей;
 - косина деталі (відхилення від прямокутної форми);
 - відхилення від заданого кута або від куткового розміру деталі;
 - сколи та відшарування облицювання по кромках і в місцях вибірки отворів та пазів;
 - несиметрично просвердлені отвори;
 - гострі та незачищені кромки;
 - прошліфована поверхня;
 - нерівномірність забарвлення за тоном;
 - відшарування лакофарбового покриття від основи;
 - потьоки лаку на поверхні виробу та між з'єднанням елементів;
 - присутність сторонніх частинок у матеріалі або покритті;
 - тріщини лакофарбового покриття;
 - невідділені сліди від пакувального матеріалу на лакофарбовому покритті;
 - зазори у з'єднаннях деталей, не передбачені нормативно-технічною документацією;
 - нестійкість виробу при повній затяжці фурнітури;
 - неточне встановлення фурнітури, декоративних накладок;
 - розбіжність сполучень елементів;
 - перекіс виробу;
 - дверцята, що мимоволі відкриваються або не відкриваються, погано працюють замки;
 - перекуси ящиків та інших висувних вузлів;
- б) дефекти м'яких елементів меблів для сидіння та лежання:
- несиметричність м'яких елементів;
 - шум пружин при стисканні м'яких елементів;
 - слабкий фіксатор механізму трансформації меблів;
 - непаралельність кантів м'яких деталей;

- перекіс облицювального матеріалу;
- зморшки;
- дефекти переробки наповнювача м'яких деталей (різна м'якість та еластичність окремих частин);
- нерівномірність настилу м'яких елементів;
- залишкова деформація м'яких елементів (провали, що виникають при експлуатації);
- осипання зрізу матеріалу по шву.

II. Дефекти невиробничого характеру:

1) механічні пошкодження:

- наскрізні тріщини;
- тріщини та сколи на щитових елементах;
- подряпини на поверхні виробу;
- сколи, пошкодження кутів, крайок;
- розриви, потертості поверхні виробу;
- тріщини, сколи, пошкодження скла, дзеркал, декору;
- ушкодження фурнітури (поломка петель, замків, ключів, роликів опор, що направляють);

2) підмочування:

- набухання деревних матеріалів;
- відшарування облицювання, зокрема фасадів;
- побілення, зміна кольору оздоблювального матеріалу;
- тріщини лакофарбового покриття та облицювання;
- темні або світлі плями на облицюванні;
- відшарування амальгами, плями на дзеркальних деталях;
- корозія металевих деталей фурнітури.

III. Забруднення (органічні та неорганічні), пошкодження гризунами та комахами, пошкодження внаслідок займання.

Найчастіше експерт-товарознавець стикається у практичній діяльності з такими меблевими виробами, як кухонні гарнітури, комплекти «м'яких» меблів (диван і крісла), меблеві комплекти для передпокою, спальні, учнівські меблі, комп'ютерні столи, крісла, шафи-купе. Ці типи меблів мають найбільший попит серед звичайних споживачів. Унаслідок випадків крадіжок із торговельних приміщень, складів, приватних домоволодінь, а також офісів, магазинів ці товари є об'єктами судової товарознавчої експертизи¹.

Під час проведення експертизи меблів послідовно відбуваються такі дії:

- 1) вивчення експертом наданих матеріалів;

¹ ДСТУ 16371:2016. Меблі. Загальні технічні умови. Київ, 2016. 32 с.; ДСТУ 4414:2005. Меблі за індивідуальним замовленням. Загальні технічні умови. Київ, 2006. 15 с.

2) вивчення експертом нормативно-правових, нормативно-технічних документів і довідкової літератури, інших джерел інформації, що стосуються справи;

3) натурне (візуальне) обстеження об'єкта експертизи з фотографуванням;

4) виконання вимірювань, випробувань;

5) детальний аналіз інформації, що міститься в наданих на дослідження документах, інформації щодо об'єктів дослідження, представленій в інтернет-ресурсах, які є у вільному доступі, аналіз пропозицій, що є на первинному та вторинному ринках майна на території України, систематизація та узагальнення отриманих даних;

6) вибір методів і підходів для виконання судової товарознавчої експертизи;

7) проведення розрахунків;

8) оформлення процесу дослідження;

9) формулювання висновків за поставленими перед експертом питаннями [2].

Для диванів і крісел, що продаються окремо або комплектами, характерні такі дефекти, що виявляються органолептичними методами:

– потертості на спинках і сидіннях, зміна кольору поверхні меблевого виробу;

– відшарування матеріалу чохла (шкірозамінники, екошкіра, велюр тощо);

– руйнування кріплень центральної (сидіння) і бічних частин;

– подряпини і розриви чохла з боку задньої стінки і сидіння;

– просідання центральної секції дивана або крісла¹.

Однією з особливостей товарознавчої експертизи будь-якого товару є те, що дефект може виникнути як з вини виробника (продавця), так і з вини покупця (споживача). На практиці зустрічаються випадки шахрайства, до яких вдаються фірми та фізичні особи, наприклад, коли для повернення товару, що перебуває на гарантії, та отримання грошової компенсації за нібито неякісний товар, користувачі навмисно псують його деталі чи вузли у вигляді виробничого дефекту. Це актуально і для зовнішньоторговельних угод, коли шляхом псування товару, що поставляється, контрагент прагне отримати неустойку після розірвання контракту, а в подальшому й матеріальну компенсацію втраченої вигоди відповідно до судового рішення арбітражу. Так, у диванів та крісел можуть деформуватися ниткові шви на чохлах і матеріал наповнювача, наприклад, спанбонд [4].

¹ ДСТУ 16371:2016. Меблі. Загальні технічні умови. Київ, 2016. 32 с.

Для комплектів та окремих предметів корпусних меблів, що виготовляються з деревних плит ДСП і ДВП, використовують їх сучасний аналог – МДФ – деревно-волокнисті плити середньої щільності з декоративним покриттям-фасадом із пластику, що має текстуру і колір натуральної деревини. Ця технологія зараз домінує на споживчому ринку, оскільки дає змогу виготовляти широкий асортимент доступних за ціною меблів (меблі з масиву деревини коштують в десятки разів дорожче). Водночас технологія зумовлює низку характерних дефектів корпусних меблів, до яких належать відшарування фасадів, деформація та руйнування виробу на стиках у місцях кріплення деталей. Для меблів із плит МДФ особливу небезпеку становлять затьокки водою будь-яких деталей, особливо гарячою. Пориста структура деревоплити негайно вбирає вологу і потім починає гнити та руйнуватися¹.

Щоб не придбати неякісні меблі рекомендується в ході виконання митних формальностей провести попередню експертизу та оцінку якості товарів, що постачаються. Для цього з палети, контейнера або іншої транспортної одиниці доцільно відібрати зразки виробів чи складальних комплектів. Можна також відібрати точкові одиничні проби, з яких потім сформувані об'єднану представницьку пробу.

Досвід судових товарознавчих експертиз меблевих виробів свідчить, що використання учасниками зовнішньоекономічної діяльності та фізичними особами послуг професійних складальників меблів більш виправдані і в економічному, і в технічному плані, оскільки фахівці мають професійні навички роботи, а в разі виявлення дефекту виступають свідками його наявності, забезпечуючи прискорену заміну неякісних деталей меблів шляхом їх повторного виготовлення.

Висновки

Розкрито особливості проведення судової товарознавчої експертизи меблевих виробів, систематизовано характерні дефекти товарів, які найчастіше виявляються експертами, представлено деякі етапи проведення судової товарознавчої експертизи меблів. Також надано рекомендації щодо оцінки якості меблів для учасників зовнішньоекономічної діяльності, експертних організацій і споживачів.

Список бібліографічних посилань: **1.** Методи визначення фальсифікації товарів : підручник / А. А. Дубініна, І. Ф. Овчиннікова, С. О. Дубініна та ін. Київ : Професіонал, 2010. 272 с. **2.** Архипов В. В. Експертна грошова оцінка рухомого майна для цивільно-правових дій : навч. посіб. Київ : Атіка, 2004. 102 с. **3.** Судово-товарознавча експертиза меблевих виробів : метод. посіб. / О. О. Желавська, О. В. Павленко,

¹ Там само.

Л. В. Геращенко та ін. Київ : КНДІСЕ, 2012. 118 с. 4. Дубініна А. А., Со-
рокіна С. В., Зельніченко О. І. Митна справа : підручник. Київ : Профе-
сiонал, 2010. 320 с.

Надійшла до редколегії 20.07.2023

Прийнята до опублікування 15.08.2023

Harbuz M. V., Ulybina L. Yu. Features of conducting a forensic commodity examination of furniture products

The scientific article defines the methodological aspects of conducting a forensic commodity examination of furniture products, outlines the theoretical and practical problems of commodity research of furniture products, reveals the commodity characteristics of furniture and its defects, and proposes a systematisation of information data on the peculiarities of conducting a forensic commodity examination of furniture products with regard to the characteristic defects of goods. The stages of forensic examination of furniture are presented.

The main identification tasks of a commodity expertise are to determine the type, name and assortment group of the product; what materials and components were used in its manufacture; what technology was used to manufacture the furniture product; whether the design parameters and consumer properties of the product under investigation correspond to those stated in the regulatory and technical documentation.

The peculiarity of a trade examination of any product is that a defect may arise both through the fault of the manufacturer (seller) and the fault of the buyer (consumer). In practice, there are cases of fraud on the part of companies and individuals, for example, when users intentionally damage parts or components of a product in order to return a product under warranty and receive monetary compensation for an allegedly defective product. This is also relevant for foreign trade agreements, when, by spoiling the delivered goods, the counterparty seeks to receive liquidated damages after termination of the contract, and further, material compensation for lost income according to the arbitration court decision.

The article reveals the peculiarities of conducting a forensic commodity examination of furniture products, systematizes the characteristic defects of goods that are most often detected by experts, presents some stages of conducting a forensic commodity examination of furniture. Recommendations regarding furniture quality assessment for participants in external economic activity, expert organizations and consumers are also provided.

Key words: commodity examination, furniture products, customs, export, import, quality, defect, consumer, technical regulation.

